

Aleksandar T. Dognar¹

Gimnazija „Deže Kostolanji”, Subotica

Sonja M. Zvekić²

Osnovna škola „Hunjadi Janoš”, Čantavir i

Gimnazija „Deže Kostolanji”, Subotica

SRPSKO-MAĐARSKI REČNIK ZASNOVAN NA ETIMOLOŠKOJ METODI U NASTAVI SRPSKOG KAO NEMATERNJEG JEZIKA U HOMOGENOJ SREDINI

Rad za polazište ne koristi direktno etimologiju i principe etimoloških rečnika, nego se bavi rezultatima etimoloških istraživanja. Metoda korišćena u radu je nazvana etimološka metoda, naime reč šporet (srp.) – sporhet (mađ.) potiče iz nemačkog jezika. Rad se ne bavi etimološkim poreklom reči, nego se fokusira na činjenici da se šporet – sporhet slično izgovaraju. Sličnost u izgovoru reči u bilo koja dva jezika je moguća ukoliko se u oba jezika ta reč preuzme iz trećeg jezika (opera – opera), ili je preuzmu jedni od drugih (šargarepa – sárgarépa). Rad nudi srpsko-mađarski rečnik zasnovan na rečima koje se isto ili slično izgovaraju na srpskom i mađarskom jeziku (papier – papír). U ovom rečniku i radu akcenat nije na poreklu reči, iz kog jezika je ušla u leksički fond srpskog ili mađarskog jezika, nego na tome da se u savremenom srpskom i mađarskom jeziku izvesne reči izgovaraju isto ili slično.

Rečnik je podeljen na A, B i C nivo poznavanja jezika. Uvedene su one reči koje su tokom nastave postale neophodne, a učenici neke od njih nisu poznavali. Rečnik sadrži hungarizme, germanizme, internacionalizme; anglicizmi su prisutni samo delimično pošto je mnogo anglicizama opšteprihvaćeno i odomaćeno u svakodnevnom govoru i u srpskom i u mađarskom jeziku (termini iz oblasti informaciono-komunikacionih tehnologija). Reči se mogu kategorisati u tri grupe na osnovu sličnosti: veoma slične ili iste (kamion – kamion), mala razlika (čizme – csizma), veća razlika (trik – trük).

Izvršeno je istraživanje učenika u osnovnoj školi u Čantaviru (homogena sredina). Učenici su imali zadatak da prepoznaju značenje reči na srpskom jeziku na osnovu sličnog izgovora, npr. mačka (srp.) – macska (mađ.). Rezultati istraživanja i intervjui sa učenicima su ukazali na to da je ovakav tip rečnika koristan u usvajanju srpskog jezika kao i u proširivanju leksičkog fonda. Sličan rečnik može da se izradi

¹ dognar.alex@gmail.com

² sonjazvekić@gmail.com

i za ostale jezike, na primer srpsko-albanski rečnik. Potreba za ovim tipom rečnika postoji u homogenim sredinama gde učenici poseduju veoma mali fond reči na srpskom jeziku. U ovakvim sredinama je bogaćenje leksike u cilju ostvarivanja komunikacije veoma bitno.

Rečnik zasnovan na etimološkoj metodi obuhvata određeni broj reči u srpskom i mađarskom jeziku (za A nivo oko 300 reči), ali je koristan pošto se fokusira na lekseme koje se lako mogu memorisati. Veliki je broj onih reči za nivo A koje su visokofrekventne (škola-iskola). Intervjui sa učenicima su ukazali na to da učenici smatraju kako je mnogo lakše memorisati slične reči (toranj-torony) nego one koje se potpuno razlikuju (vatra-tűz).

Ključne reči: etimološka metoda, rečnik, slične reči, homogena sredina.

1. Uvod

U nastavi, tokom časova govornih i pismenih vežbi na predmetu srpski kao nematernji jezik, učenici su pitali kako se pojedine reči kažu na srpskom. Pitali su za reči koje se u srpskom i mađarskom jeziku izgovaraju isto ili slično poput: *bojler-bojler*, *tuš-tus* ili *kada-kád*. Kada su dobili odgovor došli su do zaključka da je izgovor pojedinih reči isti ili sličan, prepoznavali su to kao prednost: „*To se lako može zapamtiti.*” Tokom rada u srednjoj školi učenici su se interesovali da li postoji spisak sličnih reči ili rečnik gde bi mogli da provere koje se reči izgovaraju isto ili slično. Za potrebe nastave najpre je izrađen spisak sličnih reči koji se vremenom razvio u rečnik i predstavlja pomoć prilikom proširivanja leksičkog fonda.

Čedomir Knežević u radu „Razvoj teorija i metoda učenja stranog jezika” (Knežević 2015: 428) poziva se na Lightbown and Spada (1997) te u okviru bihevijorističkog pristupa učenju stanih jezika kaže: „Ova teorija učenja se često povezuje sa hipotezom kontrastivne analize – contrastive analysis hypothesis (CAH). Ta hipoteza pretpostavlja da će tamo gdje postoji sličnost između dva jezika, učenik lakše usvojiti ciljni jezik, a tamo gdje ne postoje sličnosti između prvog i drugog jezika ili su razlike velike, učenik će imati određenih poteškoća prilikom učenja.” Ova sličnost koja vodi do lakšeg usvajanja jezika odnosi se i na nivo leksike (leksičkog fonda).

Istraživanje je izvršeno kako bi se ustanovila potreba za primenom ovog rečnika u nastavi.

Prilikom definisanja cilja, pošlo se od sledećih hipoteza:

1. Da će ispitanici brže usvajati reči koje su slične u mađarskom i srpskom jeziku.
2. Da će na osnovu polja asocijacija ispitanici lakše prepoznavati značenja reči.
3. Da će ispitanici koji su upoznati sa ovim rečnikom i etimološkom metodom, lakše prepoznati slične reči u mađarskom i srpskom jeziku.

2. Individualni rečnik

Za potrebe ovog rada koristi se termin **individualni rečnik**.

Učenici, na osnovu svojih iskustava, želja, afiniteta stvaraju lični vokabular. Svaki učenik (svaka osoba) ima lična interesovanja, prioritete, individualni način izražavanja, način provođenja slobodnog vremena, hobi i društveno-sociološki kontekst. Ovo stvara potrebu za kreiranjem ličnog individualnog rečnika. Fokus nastavnika treba da bude na rečima koje se izgovaraju isto ili slično u oba jezika a pridonose bogaćenju individualnog rečnika (takve reči se nalaze u ovom rečniku, kao na primer šal – *sál*, pamuk – *pamut*, stadion – *stadion*).

Primeri:

- Učenica srednje škole je na temu garderoba-butik-kupovina smatrala važnim da u pisanoj i govornoj vežbi upotrebi reči i izraze poput: *šal od kašmira, svila i pamuk*.

- Učenik srednje škole je na temu sport smatrao važnim da u pisanoj i govornoj vežbi upotrebi reči i izraze poput: *stadion, poluvreme, kapiten, rezultat, leva polutka i ofsajd*.

Sličnih primera ima mnogo, navedeni učenici, na osnovu svojih individualnih karakteristika, razvijaju i proširuju određeni deo opšteg leksičkog fonda onim rečima koje su, za njihovo snalaženje i uključivanje u okruženje gde dominira srpski jezik, neophodne.

3. Polje asocijacija

Polje asocijacija, za potrebe ovog rada, predstavlja skup reči unutar kojeg ispitanici *traže* značenje nepoznate reči u stranom (nematernjem) jeziku. Polje asocijacija, kao mehanizam, uvodi se kada učenici uoče postojanje sličnosti u izgovoru pojedinih reči u maternjem i stranom (drugom) jeziku. Polja asocijacija pomažu učenicima da prošire leksički fond individualnog rečnika primenom rečnika istih ili sličnih reči.

Za učenike kojima je L1 mađarski sledeći primer pokazuje mehanizam asocijacija: mačka (polje asocijacija: životinja) – *macska*.

Primer pogrešnog polja asocijacija, odnosno ogrešenja prilikom primene ovog mehanizma:

Kod velikog broja ispitanika (učenici u osnovnoj školi) uočeno je sledeće ogrešenje: **polica** – prevodili su kao **rendőr** (**policajac** – od engl. reči *police*), ovde je polje asocijacija pogrešno postavljeno. Učenici srednje škole koji su dobili **dodatnu informaciju** „*nalazi se u kući*” tačno su odredili značenje reči jer su identifikovali odgovarajuće polje asocijacija.

4. Tvorbeni nastavci

Tvorbeni nastavci koji se pojavljuju u oba jezika olakšavaju usvajanje i memorisanje reči, pošto se učenik oslanja na informacije poznate iz maternjeg jezika. Prilikom stvaranja polja asocijacija tvorbeni nastavci usmeravaju učenike u pravcu otkrivanja značenja reči. U radu je izdvojeno nekoliko tvorbenih nastavaka.

4.1. Tvorbeni nastavak *-ijum*

Tvorbeni nastavak iz latinskog jezika *-ium*, u srpskom jeziku se javlja u dva oblika, *-ij* i *-ijum*. U srpskom jeziku se češće koristi nastavak *-ijum*, kao i u mađarskom jeziku, razlika postoji samo u pravopisu, naime u mađarskom jeziku se piše bez grafeme <j>.

Veliki broj reči sa ovim nastavkom je prisutan i u srpskom i u mađarskom jeziku. U rečniku se pojavljuje samo nekoliko, poput reči *herbarijum*; one reči koje nisu navedene u rečniku pripadaju B2 ili C nivou poznavanja jezika.

Spisak reči latinskog porekla koje se koriste u oba jezika po principu *-ijum/-ium*: kolegijum – *kolegium*, akvarijum, atrijum, auditorijum, delirijum, helijum, herbarijum, kolokvijum, kriterijum, planetarijum, stadijum i terarijum.

4.2. Anglizmi

Anglizmi su prisutni u oba jezika, razlike nastaju kada se reč počne prilagođavati gramatičkim i pravopisnim sistemima mađarskog i srpskog jezika, na primer: *to skip* → skipovati → *szkippelni*.

U rečniku se nalazi mali broj reči iz engleskog jezika a odnose se na savremene **IK tehnologije** poput: *SMS, internet, Fejsbuk* pošto su one opšteprihvaćene, visoko frekventne u krugovima mladih, učenici ih poznaju i lako im identifikuju značenje.

Takve reči su: *abgrejd, bekap, brauzer, daunlodovati, flešbek, ful skrin, kompjuter, lajkovanje, post, šerovati, tagovati* i mnoge druge.

4.3. Tvorbeni nastavak *-ista*

Tvorbeni nastavak *-ista* u srpskom jeziku odgovara tvorbenom nastavku *-ista* (razlika je samo u izgovoru grafeme <s> i <a>) u mađarskom jeziku. U rečnik je uvršteno nekoliko reči sa ovim nastavkom. Ostale reči nisu unete pošto mehanizam prepoznavanja istog nastavka može da pomogne učenicima da pretpostave značenje novih nepoznatih reči po modelu ponuđenom u rečniku.

Reči sa nastavkom *-ista* koje se upotrebljavaju u oba jezika: *alpinista, artista, baptista, džudista, flautista, formalista, galerista, gardista, gitarista, impresionista, individualista, kapitalista, karatista, minimalista, moralista, naturalista, oportunist, propagandista, sportista, turista, utopista*.

5. Izbegavanje grešaka u izgovoru reči

Navedena etimološka metoda i rečnik pomažu u izbegavanju potencijalnih interferencijskih grešaka u izgovoru reči. U radu sa učenicima uočeno je da pokušavaju, na osnovu polja asocijacija, da pretpostave kako bi se reč izgovarala na srpskom jeziku te nastaju ogrešenja poput:

1. problema → To je bila velika problema. Umesto: To je bio veliki problem. (problem-*probléma*),
 2. gitara → Ovo je gitar. Umesto: Ovo je gitara. (gitara-*gítár*).
- Slični primeri su: Prag→Praga, Pariz→Pariž, Bosna→Bosnija.

5.1. Upotreba foneme /s/ - /š/

Imenice sms, stadion, stop, sport, stres, stil, struktura učenici izgovaraju kao /šmš/, /šstadion/, /šstop/, /šsport/, /štres/, /štiluš/. Mađarski jezik je iz nemačkog jezika preuzeo reč stop i čita je: /štop/. Po ovom mehanizmu navedene reči sa grafemom <s> u mađarskom se izgovaraju kao fonema /š/.

5.2. Greške kod reči sličnog izgovora a različitog značenja

Reš salaš-*szálás* u srpskom jeziku znači kuću okruženu njivama, dok u mađarskom znači smeštaj, može da se odnosi na hotel, motel, učenički dom.

Reč patike-*patika* u mađarskom jeziku u lokalizmu (sever Vojvodine) znači patike, ali može da znači i apoteku. Učenici povremeno greškom koriste reč patika za apoteku.

6. NIVO SLIČNOSTI REČI NAVEDENIH U REČNIKU

Nivo sličnosti se može grupisati u četiri kategorije.

1. Reči koje su iste ili postoje samo manje razlike (dužina samoglasnika, duplirani suglasnici): vic-*vicc*, vitamin-*vitamin* (razlika je samo u izgovoru foneme /a/).

2. Reči kod kojih je razlika u jednoj ili dve foneme: viršla-*viršli*, žirafa-*zsiráf*.

3. Reči kod kojih je razlika veća, ali se lako mogu povezati: sreda-*szerda*, uniforma-*uniformis*,³ tacna-*tálca*.

4. Reči kod kojih je na prvi pogled skriveno značenje, ali se ipak može otkriti značenje i sličnost: put-*út*, kapija-*köpu*, večera-*vacsora*.

U razgovoru sa učenicima srednje škole može se zaključiti da se ukazivanjem na razlike (manje ili veće) povećava mogućnost memorisanja reči, kao i razvoja

³ U standardnom mađarskom jeziku se mnogo češće koristi drugi izraz, *egyenruha*, a izraz *uniformis* je više vojvođanski lokalizam, nastao pod uticajem srpskog jezika.

mehanizma pretpostavke po modelu (polje asocijacija). Učenici su izrazili stav da im ovo dodatno objašnjenje pomaže u memorisanju, odnosno pretpostavljanju značenja reči.

7. Uvođenje nestandardnih reči (lokalizmi, žargonizmi)

Rečnik ne sadrži samo standardne reči srpskog i mađarskog književnog jezika, uključeni su i:

- lokalizmi **astal-aształ**,
- žargonizmi **lova-lóvé**.

Pošto komunikativna metoda predviđa upotrebu jezika u realnom životnom okruženju sa realnim ljudima, neophodni su i lokalizmi i žargonizmi (*Grammar in Use – Vocabulary in Use*).

U rečniku se nalaze lokalizmi u srpskom jeziku karakteristični za govornike srpskog jezika u Vojvodini: šajt-*sajt*, kao i lokalizmi u mađarskom jeziku karakteristični za govornike mađarskog jezika u Vojvodini: košarka-*kosárka*.

Savetuje se da se lokalizmi i žargonizmi obrađuju samo u slučaju da u datom okruženju govornici srpskog ili mađarskog jezika koriste navedene reči u svakodnevnom životu.

Govornik srpskog jezika kome je L1 mađarski u svom okruženju (sever Vojvodine) susreće se sa rečju *riža* umesto *pirinač*, te je i ona uvršćena u rečnik (*riža-rizsa*).

Sličan primer je šogor-*sógor* (zet), u ovom slučaju savetuje se da se učenicima ukaže na reč korišćenu u standardnom jeziku – *zet*.

Govornici mađarskog jezika kojima je L1 mađarski (koji su poreklom iz Mađarske), ne poznaju reč *patika*-patike, nego *tornacipő*. U ovakvim slučajevima lokalizmi u mađarskom jeziku ne mogu da budu osnova za usvajanje reči.

8. Materijal i metode rada

Ispitanici:

- učenici OŠ „Janoš Hunjadi” iz Čantavira (homogena sredina),
- učenici gimnazije „Deže Kostolanji” iz Subotice (poreklom iz homogenih sredina).

Ispitivanje se odvijalo u tri faze u osnovnoj školi.

Prva faza:

Na tabli je ispisano deset reči: SIRUP, ŠAMPON, ČARAPE, BOJICE, RAK, PERTLA, REZAČ, LUTKA, RODITELJ, STAN. Među odabranim rečima se nalaze one za koje se očekuje da ih učenici prepoznaju (RODITELJ, BOJICE, STAN), zatim reči koje su po obliku ili poreklu slične u srpskom i mađarskom jeziku (SIRUP (*szirup*), ŠAMPON (*sampon*), RAK (*rák*) i PERTLE (*perli*)). Od učenika se traži da reči prevedu na mađarski jezik.

Druga faza:

Ispitanici dobijaju nastavne listiće na kojima su navedene 104 reči na srpskom jeziku (reči su birane iz ovog rečnika). Daje se objašnjenje da u srpskom i mađarskom jeziku postoji veliki broj sličnih reči poput: žirafa-*zsiráf*, bluza-*blúz*. Neke reči se potpuno isto izgovaraju, srpski jezik: POŠTA/mađarski jezik: *POSTA*, neke se razlikuju samo u jednom glasu, srpski jezik: ŽIRAF/mađarski jezik: *ZSIRÁF*, a neke reči u dva ili tri glasa, srpski jezik: FOTELJA/mađarski jezik: *FOTEL*, odnosno srpski jezik: KESTEN/mađarski jezik: *GESTENYE*. Ispitanici na liniju ispisuju značenje ponuđenih srpskih reči na mađarskom jeziku koristeći se asocijacijom po sličnosti. Tokom izrade nastavnih listića, učenici pokušavaju sami da daju odgovore a potom ispitivači daju dodatna objašnjenja i vrše korekcije kako bi se usvojio mehanizam polja asocijacija.

Treća faza:

Učenici, nakon nekoliko dana, ponovo dobijaju nastavni listić. Zadatak je da prevedu reči na osnovu znanja stečenih prilikom izrade nastavnih listića u drugoj fazi. Proverava se koliko su usvojili ovaj princip. Reči se nisu mogle memorisati nakon časa pošto su nastavne listiće predali ispitivaču. Na kraju druge faze učenicima nije rečeno da će ispitivanje biti ponovljeno. Smatrali su da je druga faza kraj ispitivanja. Izbeglo se da učenici kod kuće uvežbavaju reči. U trećoj fazi učenici se nepripremljeno ponovo sreću sa testom, te se njihovi odgovori zasnivaju na tome koliko su uspešno razvili metod primene polja asocijacije i prepoznavanja sličnih reči.

8. 1 Ispitivanje u srednjoj školi

Ispitivanje u srednjoj školi je imalo jednu fazu.

Ispitanici su dobili isti nastavni listić sa 92 reči, kao i učenici osnovne škole, sa zadatkom da prevedu na mađarski jezik ponuđene srpske reči. Tokom nastave učenicima je ukazivano na slične reči u oba jezika, razvijan je mehanizam polja asocijacija (MAČKA, domaća životinja, *macska*).

8. 2 Rezultati istraživanja

U srednjoj školi su testirani učenici prvog, drugog i trećeg razreda A programa. Imali su jedno testiranje, testirano je 52 učenika. U osnovnoj školi su testirana tri odeljenja šestog razreda i tri odeljenja sedmog razreda. Testirana su cela odeljenja pošto svi učenici nastavu pohađaju po A programu. Testiranje je izvršeno dva puta. U šestom razredu u prvom merenju učestvovalo je 34 učenika, a u drugom merenju 38 učenika, četiri više. Četiri učenika koja nisu učestvovala u prvom merenju, u drugom su dobila instrukcije i objašnjenja potrebna da pristupe testiranju. U sedmom razredu u prvom merenju je učestvovalo 37 učenika, a u drugom 33. Ukupan broj ispitanika je 123 učenika u obe škole. (Tabela 1)

odeljenje	broj ispitanika	odeljenje	I merenje broj ispitanika	II merenje broj ispitanika	odeljenje	I merenje broj ispitanika	II merenje broj ispitanika
1. a/n	24	6.a	8	13	7.a	13	12
1.s	10	6.b	14	13	7.b	11	11
2.a/n	10	6.c	12	12	7.c	13	10
3.a/n	7						
Ukupno srednja škola	52	Ukupno 6. razred	34	38	Ukupno 7. razred	37	33
Ukupno ispitanika srednja škola	52	Ukupno ispitanika I merenje osnovna škola	72	Ukupno ispitanika II merenje osnovna škola	71	Ukupan broj svih ispitanih u II merenju	123

Tabela 1. Broj ispitanika u srednjoj i osnovnoj školi

odeljenje	6.a		6.b		6.c		7.a		7.b		7.c	
	sve reči	slične reči	sve reči	slične reči	sve reči	slične reči	sve reči	slične reči	sve reči	slične reči	sve reči	slične reči
broj reči	10	4	10	4	10	4	10	4	10	4	10	4
aritmetička sredina broja reči	4,63	2,80	3,70	2,07	3,25	2,10	5,85	2,46	5,55	2,91	6,23	2,15
izraženo u %	46,30	59,37	30,70	50,02	32,50	52,10	58,50	61,54	55,50	72,73	62,30	53,84

Tabela 2. Rezultati I merenja u osnovnoj školi

Rezultati pokazuju da su učenici četiri slične reči, u oba jezika, prepoznavali u spektru od 50,02% do 72,73%. Nivo poznavanja svih deset reči kretao se od 30,70% do 62,30%. Na osnovu dobijenih rezultata vidi se da su učenici u svim odeljenjima bolje prepoznavali reči iz grupe četiri slične reči.

aritmetička sredina svih 10 reči	aritmetička sredina izražena u % svih 10 reči	aritmetička sredina 4 slične reči	aritmetička sredina izražena u % 4 slične reči
4,76	47,63	2,34	58,58

Tabela 3. Ukupni rezultati I merenja u osnovnoj školi

Rezultati prvog merenja svih učenika u osnovnoj školi pokazuju da je aritmetička sredina četiri slične reči 2,34 odnosno 58,58%.

odeljenje	6.a	6.b	6.c	7.a	7.b	7.c
aritmetička sredina tačnih reči	83,38	85,15	85,25	88,50	85,73	85,40
aritmetička sredina tačnih reči izražena u %	90,63	92,56	92,66	96,19	93,18	92,83

Tabela 4. Rezultati II merenja

Rezultati drugog merenja (treća faza) svih učenika u osnovnoj školi pokazuju da se procenat prepoznavanja sličnih reči kreće od 90,63% do 96,19%.

odeljenje	6.a	6.b	6.c	7.a	7.b	7.c
aritmetička sredina 4 slične reči izražena u %	59,37	50,07	52,10	61,54	72,73	53,84
aritmetička sredina tačnih reči	83,38	85,15	85,25	88,50	85,73	85,40
aritmetička sredina tačnih reči izražena u %	90,63	92,56	92,66	96,19	93,18	92,83

Tabela 5. Poređenje rezultata I i II merenja

Poređenje prvog i drugog merenja pokazuje da se broj prepoznatih sličnih reči u oba jezika značajno povećao, sa 58,58% na 93,01%.

odeljenje	1. a/n	1.s	1. a/n	1. a/n
aritmetička sredina tačnih reči	87,71	87,90	89,30	89,86
aritmetička sredina tačnih reči izražena u%	95,34	95,54	97,60	97,67

Tabela 6. Rezultati istraživanja u srednjoj školi

Rezultati testiranja u srednjoj školi pokazuju da su učenici prepoznali značenje ponuđenih reči od 95,34% do 97,67%.

Diskusija

Tokom prve faze učenici dobijaju deset reči napisanih na srpskom jeziku. Od deset reči četiri su slične u srpskom i mađarskom jeziku, šest se potpuno razlikuje (50% tačnost).

Tokom druge faze ispitivanja, ispitanici su na prvom času upoznati sa 104 ponuđene reči koje su slične u oba jezika. Ispitanici su usvajali tehnike kreiranja polja asocijacija (papir – (školski pribor) - *papir*)).

Ispitanici su nakon nekoliko dana, u trećoj fazi, dobili test sa 92 slične reči i rezultati su u svim odeljenjima bili iznad 90%.

Ispitanici nisu bili upoznati sa trećom fazom istraživanja. Na ovaj način je izbegnuta mogućnost da ispitanik kod kuće memoriše reči sa nastavnog listića.

Reč: POLICA je u svim odeljenjima, kod velikog broja učenika, prevedena kao *RENDŐR* (policajac), pretpostavlja se da je pogreška nastala zbog dominantnosti engleskog jezika, te se analogija tražila preko engleske reči koja zvuči slično kao zapisana reč.

Određivanje značenja reči PASTIR,⁴ CILJ i RETKO nije bila uspešna. Frekventne reči ŠAMPON, SIRUP, RECEPT, PAPRIKA su lako prepoznali. Za određivanje reči PASTIR, CILJ i RETKO potrebno je da se u procesu asocijacija udalji od osnovnih značenja te je određivanje pokrivalo širi spektar lanaca reči (šire polje asocijacija). Pored toga, reči CILJ i RETKO označavaju apstraktne pojmove koji otvaraju i proširuju polje asocijacija. Kod ovih reči su ponuđene smernice u asocijacijama: *stado-nyáj*, *start-start*, *često-gyakori*, tada je određivanje značenja suzilo polje u kojem se kreće asocijacija i dobijani su, u usmenoj formi, tačni odgovori.

⁴ Ovo je pomalo iznenađujuće, s obzirom na to da i u mađarskom jeziku postoji reč *pásztor*.

Zaključci

Na osnovu prikazanih rezultata o etimološkoj metodi i upotrebi rečnika u procesu usvajanja srpskog jezika, mogu se izvesti sledeći zaključci:

- primena rečnika omogućava lakše i brže usvajanje leksike čime se motivišu učenici za dalji rad;

- rečnik nudi nastavnicima izbor reči za obradu i uvežbavanje gramatičkih struktura i obrazaca (uputno je da se u primerima pojavljuju poznate reči kako bi učenik neometano mogao da usmeri pažnju na gramatičke sadržaje i obrasce);

- rečnik omogućuje proširivanje leksičkog fonda rečima koje se lako mogu memorisati. Prilikom memorisanja reči, iskustvo u nastavi je pokazalo da se reči sličnog izgovora lakše memorišu (žirafa-*zsiráf*) nego reči potpuno različitog izgovora (oblika) (peškir-*törülkőző*);

- učenici su sigurniji pri upotrebi srpskog jezika kada otkriju koliki broj reči je na A i B nivou sličan u srpskom i mađarskom jeziku;

- na osnovu rezultata u osnovnoj i srednjoj školi uočava se da je rečnik i etimološka metoda značajna u početnim fazama učenja jezika (osnovna škola, prvi i drugi razred srednje škole).

Predlozi

Korisno bi bilo da se rečnik uvede u nastavnu praksu.

Poželjno bi bilo da se izradi sličan rečnik za srpski i albanski jezik.

Literatura

- Andrić, E. (2002). *Leksikologija i morfologija mađarskog jezika*. Novi Sad. Filozofski fakultet Odsek za hungarologiju.
- Bjeletić, M. et al. (2003). *Etimološki rečnik srpskog jezika*. Sv. 1, A. Beograd: Institut za srpski jezik SANU, SANU.
- Knežević, Č. (2015). Razvoj teorija i metoda učenja stranog jezika. *Naučno stručni časopis SVAROG*, 10: 426–435.
- Simikić, B. (1996). *Etimologija i male folklorne forme*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU.
- Zvekić-Dušanović, D. (2016). Ortografske greške u srpskom kao nematernjem jeziku. U: V. Krajišnik (ur.), *Srpski kao strani jezik u teoriji i praksi III*, Beograd: Filološki fakultet, Centar za srpski kao strani jezik, 131–141.

Dodatak**TABELA SLIČNIH REČI U SRPSKOM I MAĐARSKOM JEZIKU**

Tabela sadrži reči koje su slične ili zvuče slično na srpskom i mađarskom jeziku. Ovde se nalazi i određeni broj reči koje su nemačkog, engleskog ili latinskog porekla. Deo ovih reči može bez većih poteškoća da postane aktivni deo rečničkog fonda učenika, one mogu lako da se usvoje i mogu da stvore utisak da učenik ipak zna mnogo reči. Bilo bi uputno da nastavnik koristi ove reči prilikom izrade zadatka ili vežbi.

	A1-A2	B1-B2	C1
A	adresa-adresa ¹ , 1	afera-afér, 1	
	akcija ² -akció, akvarijum-akvárium, 2		
	alergija-allergia, 1		
	april-április, 1	akupunktura-akupunktúra, 1	
	ašov-ásó, 1	antibiotik-antibiotikum, 1	
	atlas-atlasz, 1	arhiva-arhív, 1	
	auto-autó, 1		
	avgust-augusztus, avion-avion, 2	automat-automata, 1	,
A	10	5	1
B	bal-bál, balon-balon ³ , bambus-bam- busz, banana-banán, ban- ka-bank, bankar-bankár, balerina-balerina 7	balzam-balzsam, banda- banda, bankomat-bankoma- ta, baron-báró 4	barikada-barikád, 1
	beba-baba, benzin-benzin, beton-beton 3		
	bicikl-bicigli, bik-bika, 2	bife-büfé, bilijar-biliárd, 2	
	blok ⁴ -blok ⁵ , bluza-blúz 2	bronz-bronz, broš-bros, 2	
	bojler-bojler, bomba-bomba 2		
	bunda-bunda, burek-burek, 2		
B	18	8	1

¹ cím² sniženje³ lufi⁴ npr. blok broj 5⁵ U Vojvodini se koristi, ne koristi se u Mađarskoj.

C	car-cár, 1		
	celer-zeller, 1		
	cilj- cél, cirkus-cirkusz, cipele-cipő, 3	cigareta-cigaretta, 1	
	evekla-cékli, 1		
	crep-cserép, 1		
C	7	1	
Č	čarda-csárda 1	čip-chip 1	
	čtvrťak-csütörtök, 1		
	čizme-csizma, čili-csili, čipka-csike 3		
	čokolada-csokoládé, 1		
	čupati-csupálni 1	čudo-csoda, čuditi se- csodálkozni, 2	
Č	7	3	
Ć			
Ć			
D	daska-deszka, datum-dátum, 2	dragi-drága (kedves) 1	
	decembar-december, desert-desszert, detektiv-detektiv, 3	dekoltaža-dekoltázs, 1	
	dinja-dinnye, dinosaurus-dinoszaurusz diploma-diploma, disco-diszko, 4	disnotor-disznotor ⁶ , 1	dine-dűnék, 1
	doboš-dob ⁷ , doktor-doktor, 2		
	duplo-dupla, 1		
D	12	3	1
Dž	džak-zsák, džamija- džsámi, džakuzi (đakuzi)- jakuzzi(dzsakudzi) 3		
	džep-zseb, džem-dzsem, 2		
	džip-dszip 1		
	džungla-dzsungel, 1		
Dž	7		
Đ	đak-diák, 1	đumbir-gyömbér 1	
Đ	1	1	
E	epizoda-epizód (sorozat része), 1	egzotičan-egzotikus, 1	

⁶ Svinjokolj na Severu Vojvodine.⁷ Bubanj – instrument.

E	1	1	
F	farma-farm, 1	faza-fázis, 1	
	februar-február, festival (filmski)-(film) fesztivál, 2		
	film-film, fin ⁸ -finom, fioka-fiók, firma-firma, 4		
		funkcija-funkció 1	
	fotelja-fotel, foto (fotografija)-fotó 2		
	frizura-frizura, 1	frak-frakk, fraza-frázis flert-flört, front-front, 4	
F	10	6	
G	garaža-garázs, garderoba-garderob, gas-gáz, gazda-gazda, 4		
	gitara-gitár, 1	gitarista-sitáros, 1	
	glista-giliszta, 1	geto-gettó, 1	
	gol-gól, golub-galamb 2	golf-golf 1	
	gram-gram, gramatika-gramatika, 2		
	gulaš-gulyás, guma-gumi 2		
	grč-göracs, grof-gróf, 2		
G	12	5	2
H	higijena-higiéna, himna-himnusz 2	helijum-hélium, herbarijum- herbárium, 2	
	helikopter-helikopter, 1	hostel- hozstel, 1	
	hor-kórus, hotel-hotel, 2	hrčak-hörcsög, 1	
H	5	4	
I	internet-internet 1	ilustracija-illusztráció 1	
		inflacija-infláció, infuzija-infuzió, injekcija-injekció, inteligentan-inteligens, 4	invazija-invázió, 4
		intervju-interjú, 1	
I	1	6	4
J	jaguar-jaguár, januar-január, 2		
	jogurt-joghurt, 1		
	jul-július, jun-június, 2		
J	5		

⁸ Fin u značenju ukusan.

	kabina-kabin, kada-kád, kafa-kávė, kakao-kakaó, kaktus-kaktusz, kamion-kamion, kamp-kemp, kampovanje-kemping, kanalizacija-kanalizáció, kanal-kanális(csatorna), kapetan-kapitány, kapija-kopu, kapsula-kapszula, kapučino-kapucsinó, karate-karaté, karijera-karier, karta (karte)-kártya, karton-korton, kasarna-kaszárnya, katedrala-katedrális ⁹ , auboj-cowboy, 21	kabare-kabaré, karakter-karakter, karantin-karantén, karika-karika, kaseta-kazetta, kašmir-kasmír, katapult-katapult, 7	
K	klompe-klumpa, koala-koala, kobasica-kolbász, kobra-kobra, kocka-kocka, koktel-koktél, kokos-kókusz, kolač-kalács, kombi-kombi, komfor-komfört, koncert-koncert, konzerva-konzerv, kopati-kapálni, korzo ¹⁰ -korzó, košarka-kosárka, kositi-kaszálni, kostim-kosztüm, 17	klima ¹¹ -klima, kompot-kompót, kontrola-kontrol, koral-korál, kosarkaš-kosaras (kosárlabdázó) 5	
	kifla-kifli, kilogram-kiló, kilometar-kilométer, 3		
	kreda-kréta, krema-krém, krompir-krumpli, krst-kereszt, 4	kralj-király, krater-kráter, kristal-kristály 3	
	kefir-kefir, keks-keksz, kengur-kenguru, kesten-gesztenye, 4		
	kugla-kugli ¹² , kum-koma, kupus-káposzta, 3		
	kliker-kliker, klima-klima (légkondi) ključ-kulcs, 3		
K	55	15	4

⁹ Postoji i drugi izraz za katedralu (*székesegyház*).

¹⁰ Gradsko šetaliste

¹¹ Klima kao tropska klima, pustinjska klima itd.

¹² Kugli koriste Mađari u Vojvodini.

L	lak-lak, lampa-lámpa, lanac-lánc, lap-top-lep-top, larma ¹³ -lárma, lavabo-lavabó, lazanje-lazanya, 7	laboratorija-laboratórium, lavina-lavina, lavirint-labirintus, 3	
	legenda-legenda, leopard-leopárd, lepinja-lepény, lep-szép, 4		
	lista-lista, litar-liter, 2		
	lopata-lapát, lopov-lopó, lopta-labda, loto-lottó, lova (novac)-lové 5	luksuzni-luxus, 1	
L	18	4	
Lj			
M	mačka-macska, maj-május, majmun-majom, majonez-majonéz, mak-mák, malina-málna, mandarina-mandarin, mart-március, masaža-masszázs, maska-maszk, 10		
	med-méz, medved-medve, meč- mecs, metar-méter, 4	meduza-medúza, 1	
	mikser-mikser, minus-minusz, misa-mise 3	ministar-miniszter, mit-mítosz, 2	
	molo-móló, motel-motel, motor-motor, 3	mjuzikl-mjuzikel, 1	
	muzej-múzeum, muzika-muzsika (zene), 2	močvara-mocsár, mozaik-mazaik 2	
M	22	6	
N	naivan-naív, najlon-nej- lon, 2	nafta-nafta, 1	
	ne-nem, negativan-negatív, 2		
	notes-notesz, novembar-november, 2		
	nula-nulla, 1		
N	7	1	
Nj			
NJ			

¹³Galama

O	oaza-oázis, odbojka-odbojka, okean-óceán, oktobar-október, operacija-operáció (mútét), opera-opera, opereta-operetta, origano-origánó, originalan- originalis ¹⁴ , 9		
O	9		
P	pastir-pásztor, palačinke-palacsinta, palata-palota, palica-pálca, papagaj-papagáj, papir-papír, paprika-paprika, paprikaš-paprikás, papuče-papucs, parfem-parfüm, parizer-párizsi, parket-parketta, parkig-parkoló, park-park, par-pár, partija-párt, partner-partner, pašteta-pástétom, patike-patika, patlidžan-patlizsán, pauk-pók, plastika-plasztik ¹⁵ 22	pamuk-pamut, panika-pánik, para-pára, parlament-parlament, pastile (lek)-pasztilla 5	
	pekar-pék, pereca-perec, pertla-pertli, petak-péntek, 4	perika-paróka, petarda-petárda, 2	
	pica-pizza, pijaca-piac, pikado-pikádó, pilot-pilóta, pingvin-pingvin, pire-(krumpli)püre, pišati-pišalni, pištolj-pisztoly, 8	piramida-piramis, pirana-piranha, pirsing-pirszing 3	
	polica-polc, pop-pap, popularan-populáris, porcelan-porcelán, portir-portás, pošta-posta, poštar-postás, potok-patak, pozitivan-pozitív, 9	polen-pollen, pončo-poncsó, poza-póz, pozicija-pozició 4	
	puding-puding, puška-puska, <u>put</u> -út 3	puder-puder, pult-pult, 2	
	plus-plusz 1	platforma-platform, pliš-pliš, precizan-precíz, prerija-préri, premijera-premijer, prezentacija-prezentáció, prezla-prézli (kenyér morzsa), propaganda-propaganda, 8	propeler-propeler, plašt-palást, 2
	proba-próba, probati-próbálni, problem-probléma, profesor- professor ¹⁶ 4		
P	51	24	3

¹⁴ Na standardnom mađarskom kaže se *eredeti* (ovo se koristi češće u Vojvodini a rede u Mađarskoj).

¹⁵ műanyag

¹⁶ U srpskom jeziku koristi se reč *profesor* i za prosvetne radnike u srednjoj školi.

R	radiator-radiátor, radio-rádió, ragu (čorba)-raguleves, rak-rák (bolest, životinja), rampa-rámpa 5	raketa-rakéta, randevu-ran- devu 2	
	repcija-repció, recept-recept, red-rend, reflektor-reflektor, reklama-reklám, relaksirati se-relaksálni, repriza-repríz, retko-ritka,8	rešo-rezsó, rezervat (prirode)-rezervátum, 2	rekonstrukcija- rekonstruk- ció, 1
	ribizla-ribizli, rizik-rizikó, riža ¹⁷ -rizs, 3		
	robot-robot, roštilj ¹⁸ -ro- stély, 2	rob-rab, robinja (ropkinja)- rab(szolga), roštilj ¹⁹ -roston sült, 3	
	ruda (kobasice)-rúd, ruž-rúzs, 2		
R	20	7	1
S	sako-zako, salama-szalámi, salata-saláta, salon-szalon, salveta-szalvéta, sanke-szánkó, sapun- szappan, sarma-szárma 8	sablja-szablya, satelit-sza- telit, sauna-szauna, savana-szavanna, 4	
	septembar-szeptember, 1	sef-széf, separe-szeparé, sezona-szezon, 3	
	sirup-szirup, situacija-szi- tuáció 2		
	slama-szalma, slanina-szalonna, sloboda-szabadság, sluga-szolga, 4		
	smog-szmog, SMS-SMS 2	silikon-szilikon, 1	
	so-só, soba-szoba, 2	skala-skála, 1	
	sport-sport, 1	snob-sznob, 1	
	sreda-szerda 1	sombrero-sombrero, 1	
	stadion-stadion, start-start, stil-stílus, sto(astal)-asztal, stop-stop, stres-stresz, 6	suma-summa, suši-szusi, 2	
	subota-szombat, suknja- szoknya, 2		
		stabilan-stabil, stepa- sztyepp, stimulacija-sti- muláció, stiropor-sztiropor, strategija-stratégia, studio- studió 6	
S	29	19	

¹⁷ Pirinač – koristi se na Severu Vojvodine.¹⁸ predmet, mesto gde se peče¹⁹ meso, vrsta jela

Š	šah-sakk, šajt-sajt, šal-sál, šampon-sampon, šank- sank, šargarepa-sárgarépa, šator-sátor, 7	šansona-sanzon, 1	
	šetati-sétálni, 1		
	šine-sinek, 1		
	škola-iskola, 1		
	šlager-sláger 1		
	šminka-smink 1		
	šogor ²⁰ -sógor, šofer-sofúr 2		
	strand-strand, štala-istálló, štrudla-strudli, 3		šušti-susog, 1
šunka-sonka, 1	štrajk-sztájk 1		
Š	18	2	1
T	tabla-tábla, tacna-tálca, tanjir-tányér, tapeta-tapéta, tapšati ²¹ -tapsolni 5	tajfun-tajfún, 1	
	tenis-tenisz, tenk-tank, terasa-terasz, testo-teszta, teve (TV)-tévė 5	tepsija-tepsi, terarijum- terárium, tetovaža-tatovázis 3	
	tigar-tigris, tipičan-tipikus 2	tornado-tornádó, 1	
	tona-tona, top (garderoba)-topp, toranj-torony, torta-torta 4	tropi-trópus, 1	
	trafika-trafik (ujszágos), traktor-traktor, trg-tér, trik-trük, 4	tup-tompa, turneja-turné, 2	
T	20	8	
U	ulica-utca, 1	udvarati se-udvarolni, 1	
	uniforma-uniformis, unuk/ unuka-onoka 2	unija-unió, 1	
	užina-uzsonna, 1		
U	4	2	
V	vakcina-vakcina, valcer- valcer, vanila-vanília 3		
	večera-vacsora, vekna-vekni 2	ventilator-ventilátor, 1	
	vic-vicc, video- videó, viljuška-villa, viršla-viršli, virus-vírus, vitamin-vitamin, 6	vitez-vitéz, 1	
	volan-volán, 1		

²⁰ zėt²¹ aplaudirati

V	12	2	
Z	zokne (čarape)-zokni, 1	zalog- zálog, zona-zóna, 1	
Z	1	2	
Ž	žirafa-zsiráf, 1 žurka-zsúr, 1	žiri-zsíri, 1	
Ž	2	1	
	364	136	

500 reči

Aleksandar Dognar and Sonja Zvekić

SERBIAN-HUNGARIAN DICTIONARY BASED ON THE ETYMOLOGICAL METHOD OF TEACHING SERBIAN AS A NON-NATIVE LANGUAGE IN A LINGUISTICALLY HOMOGENEOUS SURROUNDING

Summary

The results of the research show that this dictionary helps in the educational process. It broadens the students' vocabulary with basic words on the A level (A programme). These words' memorisation becomes easier because they contain similar sounds or they have similar roots (etymology). The dictionary contains more than 300 words which are similar in Serbian and Hungarian (*mačka – macska*). During the teaching process, students asked for a list containing words which were similar in Serbian and Hungarian, and this was the starting point for the construction of this dictionary. In the case of students who encountered this dictionary, the growth in their vocabulary was easily detectable. The dictionary contains standard language and dialects from north Vojvodina. As we have Grammar in Use, it's also important to create a dictionary that follows the same principle; Vocabulary in Use.

Key words: Vocabulary in Use, similar words, Serbian language, Hungarian language, A level.